

Verslag uitstap Den Haag en Voorlinden (Wassenaar) 22/10/2023

“Laat je in Den Haag verrassen door Hilma af Klint & Piet Mondriaan”, lees ik in het foldertje dat ik in het Kunstmuseum in Den Haag aan de ticketcontrole meekreeg. En ja, verrast werden we echt wel!

Voor de meesten is Nederlander Piet Mondriaan (1872-1944) een begrip in de wereld van de abstracte kunst, maar Hilma af Klint (1862-1944) uit Zweden is veel minder gekend als dusdanig.

Hoewel ze door kenners wordt beschouwd als één van de vijf abstracte pioniers naast Mondriaan, Kandinsky, Kupka en Malevitsj...

En hoewel ze in het najaar van 2022 ook al eens in de Bozar in Brussel heeft geëxposeerd met de overzichtstentoonstelling “Swedish Ecstasy”...

Hilma af Klint liet zich voornamelijk inspireren door spiritualisme. Een belangrijk voorbeeld van deze stroming is de reeks van 10 doeken, de zogenaamde “Ten Largest” uit 1917, die bestemd was voor de

tempel van de Zweedse Theosofische Vereniging en die we hier in het Kunstmuseum in een aparte ruimte kunnen bewonderen. In die 10 grote doeken zit de evolutie van conceptie tot rijpheid van ons leven vervat. Je ziet in één vloeiende en groeiende en bloeiende beweging en in prachtige pastelkleuren precies je eigen levensloop voorbij komen. Hier merk je al de

abstrahering in haar stijl: het organische gaat langzaam over in geometrische vormen die bewegen, zodat het een evolutie evoceert.

In de andere zalen kunnen we genieten van af Klints baanbrekende werk als abstracte kunstenaar, samen met het grensverleggende werk van haar tijdgenoot Mondriaan. Er lijkt op het eerste gezicht geen groter contrast mogelijk dan tussen het ‘medium’ af Klint en de ‘modernist’ Mondriaan. Toch zijn er interessante parallellen! Ze zijn beiden gestart als landschapschilders, maar zijn elk op hun eigen manier geëvolueerd naar het abstraheren van vormen en het gebruiken van een eigen kleurenpalet.

De werken van beide kunstenaars worden telkens aan beide zijden van een ruimte opgehangen, zodat je een duidelijk beeld krijgt van hun stijl, hun kleurgebruik, hun thema’s en onderwerpen. Zo heb je zeker ook opgemerkt dat Hilma af Klint eerder zachte pastelkleuren blijft gebruiken, terwijl Piet Mondriaan gaandeweg overstapt naar zijn karakteristieke ‘rood-geel-blauw’.

Belangrijke thema’s die aan bod komen zijn Evolutie, De Boom, Tegendelen en het Universele, Ruimte en Ritme, ... met telkens sprekende voorbeelden!

De Parsifal-serie van af Klint en de fantastische toneelmaquette van Mondriaan sprongen er wat mij betreft, écht uit!

Verder kon je nog genieten van ‘Royals & Rebels’, een inkijk in de rijke geschiedenis van de Britse mode en een eerbetoon aan Vivienne Westwood.

In de expo ‘Vorbij de grenzen’ kreeg je een overzicht van kunst uit de jaren ’60.

Het tweede deel van deze uitstap bracht ons naar Wassenaar, naar het domein Voorlinden, waar we werden verwacht voor een begeleide rondleiding op de expo met werken van Anselm Kiefer (Duitsland, 1945).

Kiefer is een onvermoeibare en eigenzinnige moderne kunstenaar die (de Duitse) geschiedenis, de Germaanse mythologie, poëzie en literatuur verweeft tot monumentale voorstellingen die een lust voor het oog zijn en ons brein willen prikkelen met de 'ongemakkelijke' vragen van het leven.

Hij gebruikt in zijn werken naast verf ook natuurlijke materialen als klei, stro of zand, maar ook beton, glas, lood of roestig ijzer. Zijn geliefkoosde thema's zijn oorlog, vernietiging, verval en destructie.

Hij brengt graag structuur in zijn werken door ze eerst aan te dikken met kliers verf of stro, om dat er vervolgens weer af te pellen. Zo giet hij bijvoorbeeld ook soms lood over zijn schilderijen en laat dat stollen, waarna hij dat er weer afbeitelt om de onderliggende lagen opnieuw zichtbaar te maken.

In de expo "Bilderstreit" vind je een overzicht van zijn intrigerende en vaak ook

monumentale schilderijen, sculpturen, installaties, vitrines, houtsneden en kunstenaarsboeken.

We konden ons in de zaal met als thema 'Leidmotieven' vergapen aan de letterlijk loodzware 'Boekenkast' (voor de Duitse geschiedenis, de mythologie en de metafysica kon geen enkel ander materiaal zwaar genoeg zijn, volgens Kiefer), naast een monumentale afbeelding van een grijze bunker met enkele regels uit het gedicht 'Wolfsbohne' van Paul Celan, die volgens Kiefer zowat de enige dichter is die met woorden 'het gevoel van leegte na de oorlog' wist weer te geven.

In de volgende tentoonstellingsruimtes werden we overweldigd door werken in lood of goud, een ander geliefkoosd materiaal van Kiefer ('Al het goud was ooit lood', hiermee verwijzend naar wat alchemisten altijd al trachtten te bereiken).

Of hij vatte de natuur in een vitrine, of hij liet 'Magere Hein' met zijn zeisen paraderen in een zonnebloemenveld, opnieuw verweven met de woorden van Celan, die de zeisen ook echt benoemde in dit haast lugubere werk.

Vervolgens kwamen we in een sprookjesachtig maar somber winterlandschap terecht (besneeuwde boomtoppen naast rotte boomstronken en enorme paddenstoelen). Hier is er de verwijzing naar de Germaanse mythologie met de eeuwige bossen merkbaar, maar valt de link met de Duitse geschiedenis echter nog meer op, door de vermelding van de naam Ulrike Meinhof op het stalen ziekenhuisbed. Ze was indertijd lid van de terroristische beweging Rote Armee Fraktion, die in de jaren 1968-1998 actief was met bom- en moordaanslagen.

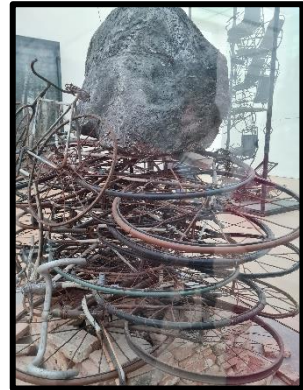
Kiefer vulde een hele ruimte met een tarweveld, waarin hij een viertal voorwerpen verstopte. Elke strohalm maakte hij volledig zelf uit een in gips gedrenkt doek dat hij rond een stuk metaal wikkelde en vervolgens beschilderde met schellak en bladgoud. Dit landschap verbeeldt het zogenaamde

Amerikaanse Morgenthau-plan, dat Duitsland na de oorlog wilde transformeren in een “akkerland”, zodat het ‘ongevaarlijk’ zou zijn in de toekomst. De 4 voorwerpen verwijzen naar de 4 elementen vuur, aarde, water en lucht. Daarvoor gebruikte hij strohalmen, een slang, een waterkruik en een loden boek.

Verder konden we nog houtgravures en kunstenaarsboeken bewonderen, waarin ‘bloot’ en ‘intimiteit’ een nieuwe dimensie kregen. Ook zijn fietsen met stro beladen, vielen erg op.

Voor wie nog niet uitgekeken was, kon in Voorlinden nog even naar de tijdelijke expo Full Moon, met werken van o.a. Damien Hirst, Michaël Borremans, Ai Weiwei, Marcel Broothaers en René Magritte.

Ook de Highlights waren best interessant : Het Couple under an Umbrella van Ron Mueck leek net écht en de Swimming Pool was een leuk intermezzo!

Tekst → Leen Massei

Foto's → Rita Van Looy